

معیارهای مکان‌گزینی و طراحی پیست‌های اسکی و مسائل و مزایای آن در ایران

دکتر مسعود تقوایی
زهره هدایتی مقدم

چکیده

مقاله‌ی حاضر با هدف گسترش این ورزش در ایران و استفاده از ظرفیت‌های موجود، ضمن معرفی مهم‌ترین پیست‌های اسکی در ایران و نیز ارائه‌ی اصول و معیارهای مکان‌گزینی و طراحی پیست‌های اسکی، به اثرات اجتماعی - اقتصادی این ورزش می‌پردازد. در این پژوهش، به منظور تشریح و تبیین موضوع، از روش‌های توصیفی - تحلیلی و روش اسنادی (کتاب‌خانه‌ای) اشاره شده است.

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد، در مکان‌گزینی و طراحی پیست‌های اسکی، عوامل گوناگونی نقش تعیین‌کننده دارند. چنان‌چه به ورزش اسکی، چه از لحاظ شناسایی مناطق مستعد و احداث مراکز ورزشی زمستانی و چه از لحاظ تجهیز پیست‌های موجود و احیای مجدد امکانات پیست‌های اسکی کشور توجه کافی شود، این امر نه تنها در توسعه‌ی ورزش‌های زمستانی، بلکه در جذب گردشگران داخلی و خارجی، ایجاد اشتغال و پر کردن اوقات فراغت، مؤثر خواهد بود.

اسکی به عنوان یک رشته‌ی ورزشی، گرچه بیش از یک قرن سابقه ندارد، اما در همین مدت به دلیل ویژگی‌های خاص خود، طرف‌داران زیادی را جلب کرده است. به طوری که سالانه میلیون‌ها نفر به صورت حرفه‌ای یا تفریحی به پیست‌های اسکی مراجعه می‌کنند. برای نمونه، کشورهای حوزه‌ی آلپ با داشتن امکانات و تجهیزات مدرن، میزبان اسکی‌بازان فراوانی از سراسر جهان هستند و این باعث شده است، سهم توریسم زمستانی در اقتصاد این کشورها بسیار چشم‌گیر باشد.

کشور ایران با داشتن کوه‌هایی چون سیلان، سهند، ارتفاعات البرز و زاگرس، تاکنون از این منابع خدادادی در راستای رونق دادن به ورزش‌های زمستانی بهره‌ی چندانی نگرفته است. پیست‌های اسکی در ایران به دلیل نزدیکی به پایتخت و شهرهای بزرگ، هوای آفتابی که به ندرت در مناطق دیگر دیده می‌شود و هم‌چنین، نوع برف خشکی که در کشور می‌بارد، ویژگی‌های خاصی دارند که شرایط مطلوبی را برای اسکی‌بازان به وجود می‌آورند. با وجود این، میزان بهره‌مندی از این ورزش، چه در انجام مسابقات و چه در پر کردن اوقات فراغت و یا جذب گردشگران، ناچیز بوده است.

کلیدواژه‌ها: اسکی، مکان‌گزینی، توریسم ورزشی ایران، گردشگری

امروزه ورزش جزء لاینفک حیات بشر محسوب می شود. مهم ترین اهدافی که برای ورزش ذکر شده اند، عبارت اند از: حفظ سلامت و بهداشت، رشد و تقویت قوای جسمی، آمادگی برای فعالیت های دفاعی، کسب شادابی و نشاط و نیل به موفقیت در وظایف حرفه ای و شغلی [نمازی زاده، سلحشور، ۱۳۷۲: ۱۵].

از جمله ورزش هایی که می تواند به طور مؤثر تمامی اهداف فوق را دربرگیرد، ورزش اسکی است. این ورزش برخلاف بسیاری از رشته های ورزشی دیگر که در محیط های در بسته و یا محدود انجام می گیرند، در فضا و طبیعت آزاد و در نقاط مرتفع و پوشیده از برف کوهستان ها انجام می شود. تأثیرات این ورزش بر اعصاب، روح و جسم انسان به حدی است که آن را از سفیدترین ورزش روز دنیا نامیده اند. ورزش اسکی حتی برای تماشاچیان آن که می توانند از مناظر زیبا و هوای آزاد و آرام بخش پیست ها و میادین اسکی استفاده کنند، مفید است. این امر باعث شده است، مناطقی که پیست اسکی و نیز امکانات تفریحی رفاهی جانبی آن را دارند، به عنوان مناطق اصلی جاذبه های گردشگری، اشتغال زایی و منبع جذب درآمد محسوب شوند.

کشور ایران از جمله کشورهایی است که مناطق مناسبی برای احداث پیست اسکی دارد. متأسفانه به دلیل توجه ناکافی به اهمیت این ورزش از طرف مسئولان و نیز ناآگاهی عمومی نسبت به ظرفیت و امکانات موجود که عدم درخواست عمومی را نیز به دنبال دارد، از توان ها و ظرفیت های موجود در این زمینه استفاده نشده است. مقاله ای حاضر با هدف تبیین ضرورت این ورزش استفاده از ظرفیت های موجود، ارائه اصول و معیارهای مکان گزینی و طراحی پیست های اسکی، و توضیح مسائل پیست های اسکی در ایران تدوین شده است.

اهمیت و ضرورت گسترش گردشگری زمستانی در ایران

در کشور ایران، با وجود کوهستان های مرتفع و برفگیری مانند سیلان، سهند، ارتفاعات البرز و زاگرس، به اندازه ی کافی از آن ها در جهت راه اندازی مراکز تفریحی-ورزشی زمستانی استفاده نشده است. این در حالی است که در بعضی از کشورهای فاقد شرایط آب و هوایی لازم، با صرف هزینه های گزاف، به تأسیس و راه اندازی مراکز ورزش های زمستانی از جمله پیست های اسکی مصنوعی اقدام کرده اند. این امر در جذب گردشگر داخلی و خارجی در این کشورها بسیار مؤثر بوده است.

تجربه ی کشورهای پیشرو در امر اسکی نشان می دهد، راه اندازی و تجهیز پیست های اسکی در این کشورها، نه تنها در زمینه ی توسعه ی امر ورزش، بلکه در افزایش درآمد ملی آن ها نقش مؤثری داشته است. ارائه ی معیارهای مکان گزینی و طراحی پیست های اسکی، و بررسی وضعیت موجود پیست های اسکی در ایران، می تواند با توجه به عمومی

نبودن این ورزش در کشور، زمینه ای برای آشنایی بیشتر با آن و نیز ظرفیت ها و امکانات موجود باشد.

تاریخچه ی اسکی در جهان و ایران

اسکی به عنوان رشته ای ورزشی، سالانه میلیون ها نفر در سطح جهان را به صورت حرفه ای و یا تفریحی به سوی خود جلب می کند. اسکی قبل از آن که به عنوان ورزش و تفریح مطرح شود، راهی برای جابه جایی در مناطق سردسیر و پوشیده از برف بوده است. اما قدمت استفاده از آن، با هدف سرعت بخشیدن به حمل و نقل و راهپیمایی روی زمین های پوشیده از برف، به عهد سنگ و برنز می رسد. در ریشه یابی ورزش اسکی، باید به مناطق سردسیر کره ی زمین رفت و کشورهای پر برف و کوهستانی را مورد توجه قرار داد [ضیائی، ۱۳۸۵: ۴۰۵].

منطقه ی اسکاندیناوی (سوئد، نروژ، فنلاند) در اروپا، به ویژه کشور نروژ را زادگاه اسکی می دانند. مردم نواحی سرد و برفی زود دریافتند، برای جلوگیری از فرورفتن در برف، باید وسیله ای ابداع کنند که آنان را روی سطح برف نگه دارد. بدین دلیل، کفش بزرگ سبکی می پوشیدند. برای ساختن چنین کفش هایی، استخوان های بزرگ حیوانات شکار شده را تراش می دادند و با تسمه های چرمی به پای خود می بستند. این نوع پاپوش ها در گویش محلی «اسکید» نامیده می شد که اسکی نیز از همین واژه گرفته شده است [مختاری، ۱۳۸۱: ۵۳]. در اوایل قرن هجدهم، نروژ اولین کشوری بود که به اسکی به عنوان ورزش توجه خاصی کرد و از آن زمان به بعد، مهم ترین رویدادهای سازمان یافته در ورزش اسکی را می توان به شرح زیر بیان کرد:

۱. برگزاری نخستین مسابقات اسکی در آلمان در سال ۱۸۹۳.
۲. تأسیس نخستین فدراسیون های اسکی در سال ۱۸۹۶ در روسیه.
۳. تشکیل فدراسیون جهانی اسکی در سال ۱۹۲۴.

۴. برگزاری اولین المپیک زمستانی در سال ۱۹۲۴ در فرانسه که از آن به بعد (به جز دو دوره ی المپیک ۱۹۴۰ و ۱۹۴۴ که به دلیل جنگ جهانی دوم برگزار نشد)، هر چهار سال یک بار در یکی از شهرهای جهان برگزار می شود [www.sport.nipe.net].

اما پیدایش اسکی در ایران، به زمانی برمی گردد که هنوز سوخت کشور از معادن ذغال سنگ تأمین می شد. مهندسان آلمانی که برای احداث این معادن به ایران آمدند، رگه های ذغال را در مناطق کوهستانی دیزین و شمشک یافتند. آن ها وسایل اسکی خود را به همراه آورده بودند، چون می دانستند در منطقه ی کوهستانی فوق، احتمال اسکی کردن وجود دارد. بدین ترتیب، اولین بار مردم ایران توسط مهندسان آلمانی با ورزش اسکی آشنا شدند.

از سال ۱۳۱۷ به بعد، پیست اسکی لشکرک مورد توجه قرار گرفت و به عنوان اولین مکان رسمی برای اسکی در ایران، مردم تهران از آن

تجهیزات فنی پیست های اسکی

تله اسکی و تله کابین: در پیست های اسکی، تله هایی از کابل سیمی وجود دارند که اسکی بازان را از پایین پیست به ارتفاعات متقل می کنند (تصویرهای ۵-۳) [فتحی، ۱۳۷۱: ۲۶۹].

تله کابین گونه ای آسانسور هوایی است که از آن برای جابه جایی مردم یا کالا در مناطق کوهستانی استفاده می شود. تله کابین از یک حلقه ی طولانی کابل فولادی تشکیل شده که میان دو ایستگاه و دکل هایی میان آن دو ایستگاه، کابل را طی فاصله هایی نگه می دارند. در فاصله های مساوی، کابین هایی به کابل وصل می شوند و کابل توسط موتور برقی در یکی از ایستگاه ها به حرکت در می آید. تله کابین در پیست های اسکی کاربرد زیادی دارد [http://fa.wikipedia.org].

دستگاه های بالابر در پیست های اسکی، انواع متفاوت دارد؛ از جمله: تله کابین، تله اسکی (تله چکشی و بشقابی)، تله سیژ و قطار ریلی کوهستانی [فدراسیون اسکی، ۱۳۸۶].

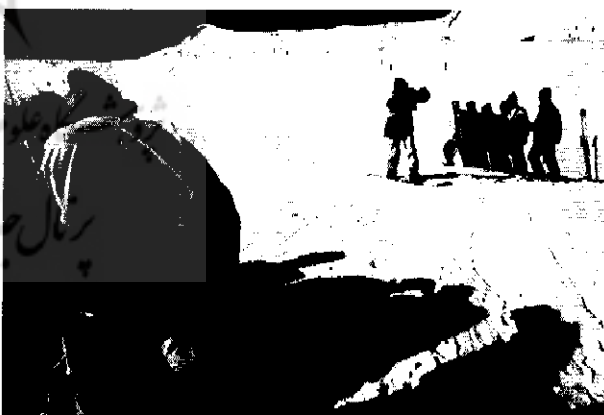

استفاده کردند [خلیلی، ۱۳۸۳: ۲۲]. در سال ۱۳۲۵، فدراسیون اسکی در ایران تشکیل شد. همان سال ها، حکومت وقت نیز به این ورزش علاقه نشان داد و در صدد فعال کردن این رشته برآمد. به همین منظور، در منطقه ی آبعلی، سه پیست در کنار هم احداث و تعدادی دستگاه و تجهیزات در آن ها نصب شدند. به تدریج با فراگیر شدن این رشته ی ورزشی، کمیته ی المپیک در ایران، در سال ۱۳۲۵ تأسیس شد و در سال ۱۳۳۴ فدراسیون اسکی ایران به عضویت فدراسیون بین المللی اسکی درآمد [مختاری، ۱۳۸۱: ۵۳].

ویژگی های پیست اسکی

«پیست»، منطقه ای شیب دار و پربرف از کوه است که برای انجام تمرین و مسابقه ی اسکی از آن استفاده می شود [فتحی، ۱۳۷۱: ۲۶۶]. (تصویر ۱). به پیست اسکی به محدوده و مسیر علامت گذاری شده ای در دامنه ی کوهستان های پوشیده از برف گفته می شود که در آن ورزش اسکی انجام می گیرد (تصویر ۲) [Articles about ski piste. http://en.wikipedia.org].

مسیرهای پر پیچ و خم اسکی برحسب درجه ی سختی و خطر، با رنگ ها و شکل های متفاوت علامت گذاری می شوند. دلیل استفاده ی توأم از رنگ ها و شکل های متفاوت این است که اسکی بازان به خاطر استفاده از عینک های مخصوص، به درستی قادر به دیدن رنگ ها نیستند، درحالی که استفاده ی توأم شکل و رنگ، در تشخیص صحیح مسیر به اسکی باز کمک می کند. برای مثال، دایره ی سبز رنگ نشان دهنده ی مسیر های آسان است و مربع های آبی مسیرهای متوسط و هرم های سیاه رنگ مسیرهای سخت و خطرناک را نشان می دهند [Shapes along with colors. http://en.wikipedia.org/talk].

معیارهای خاصی باید در نظر گرفته شوند:

۱. بستر مناسب: سه نوع بستر برفی در نواحی کوهستانی وجود دارد:

- با پوشش گیاهی
- با پوشش خاکی
- با پوشش سنگی

از بین این سه نوع، بستر با پوشش گیاهی از مناسب‌ترین نوع است، چرا که پوشش گیاهی محیط مناسبی برای حفظ دمای برف است. البته پیست‌های دارای بستری با پوشش گیاهی، به برف بیشتری احتیاج دارد.

بستر سنگی برای احداث پیست مناسب نیست، زیرا هرگونه عاملی از جمله حرکت اسکی‌بازان یا باد که باعث جابه‌جایی برف در سطح پیست شود، به بیرون زدن سنگ‌ها و صخره‌ها می‌انجامد و وجود مانع سنگی در مسیر اسکی، می‌تواند خطرانی جدی به وجود آورد [پیشین].

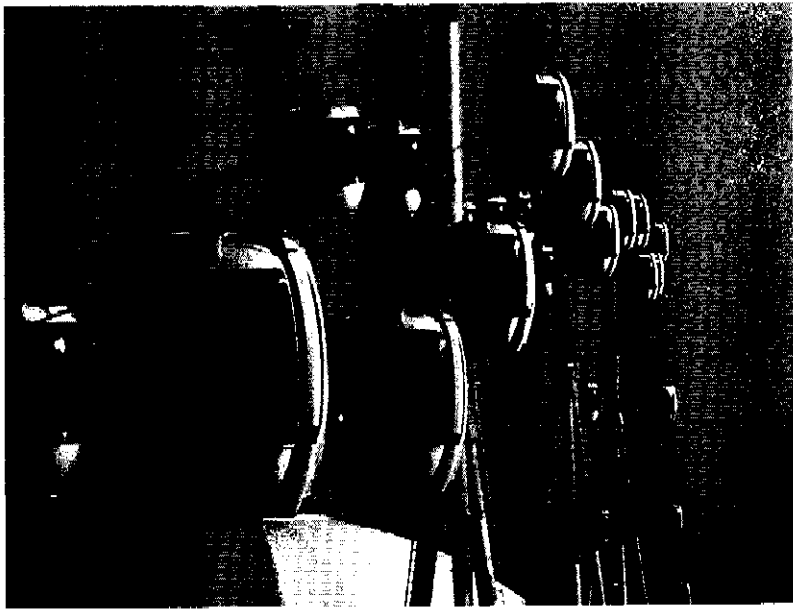
۲. شیب: برای اسکی شیب بین ۱۰ تا ۳۵ درجه لازم است. البته برای انواع اسکی، این شیب متفاوت است. مثلاً در اسکی سرعت و اسکی مارپیچ (اسلاوم) به شیب‌های تند نیاز است. در اسکی صحرانوردی (کراس کانتری) و اسکی «بیاتلون»^۱ تپه‌ماهورهایی با شیب ملایم لازم است [امینی، ۱۳۸۱: ۵۶].

۳. جهت آفتاب: قرار داشتن پیست در ضلع شمالی، یکی از معیارهای مهم برای انتخاب پیست است، زیرا در زمستان به علت مایل بودن زوایای تابش خورشید، این ضلع از آفتاب بهره‌ی چندانی ندارد و در نتیجه، در این ضلع ماندگاری برف بسیار خوب است [داوری، ۱۳۸۶].

۴. ماندگاری برف: منظور از ماندگاری برف، مدت زمانی است که برف مفید در منطقه وجود دارد. حداقل مدت ماندگاری برف باید سه تا چهار ماه باشد [پیشین].

۵. دمای برف: منظور از دمای برف، دمای متوسط برف است. عمق ۱۰ سانتی متری برای اندازه‌ی دمای برف مناسب است، چون از این عمق به پایین، دمای برف ثابت است. دما در سطح برف متغیر و تحت تأثیر دمای بیرونی است [پیشین].

۶. سرعت و جهت باد: دو پارامتر مهم در انتخاب پیست اسکی، سرعت و جهت باد هستند. نقاطی که کانون‌های برفگیرند و به علت موقعیت خاص توپوگرافی، در آن‌ها باد سرعت کمتری دارد، برای پیست‌های اسکی مناسب هستند. سرعت زیاد باد باعث جابه‌جایی برف و ایجاد شیار روی برف می‌شود و برف‌ها را از یک منطقه برمی‌دارد و در منطقه‌ی دیگری انباشت می‌کند که این موضوع می‌تواند یک عامل خطر برای اسکی‌بازان باشد [امینی، ۱۳۸۱: ۵۶].

برف‌ساز^۲: زمان‌هایی که میزان بارندگی کاهش می‌یابد، برای رفع کمبود برف به منظور راه‌اندازی پیست‌های اسکی، از دستگاه سازنده‌ی برف استفاده می‌شود. این دستگاه دارای هوای فشرده و بخار آب با فشار ۲۰ اتمسفر است. چون تفاوت فشار بین مخزن دستگاه و هوای بیرون زیاد است، وقتی مخلوط در هوا پاشیده می‌شود، به سرعت انبساط می‌یابد و دانه‌های برف را تشکیل می‌دهد (تصویر ۶) (<http://en.wikipedia.org/talk>).

برف‌کوب: در پیست‌های اسکی، برف نو و پودر مانند که پف کرده و سبک است، به وسیله‌ی ماشین برف‌کوب کوبیده می‌شود تا به اندازه‌ی کافی سفت شود و بتواند وزن اسکی‌بازان را تحمل کند [داوری، ۱۳۸۶].

معیارهای طبیعی مکان‌گزینی پیست‌های اسکی

در انتخاب مکان‌های مناسب برای احداث پیست‌های اسکی،

۷. رطوبت برف: برف مرطوب برای اسکی مناسب نیست، زیرا وجود آب زیاد در برف، باعث خیس شدن لباس و یخ زدگی در سطح برف می شود. برف خشک و بودری، برای پیست مناسب تر است [داوری، ۱۳۸۶].

۸. ارتفاع برف: انباشت برف در ارتفاعات گوناگون متفاوت است، ولی میانگین سالانه ی آن در حد فاصل ارتفاع ۲۰۰۰ تا ۲۵۰۰ متری ۱/۵ متری، در ارتفاع ۲۵۰۰ تا ۳۰۰۰ متری ۵ متر، و بالای ۳۰۰۰ متر برف های دائمی با بیشتر از ۱۰ متر ضخامت است [امینی، ۱۳۸۱: ۵۶].

۹. ارتفاع از سطح دریا: به دلیل گرم شدن آب و هوای کره ی زمین، ارتفاع مناسب برای انتخاب پیست اسکی تغییر کرده است. این ارتفاع تا ۱۰ سال پیش ۲۲۰۰ متر و ۵ سال پیش ۲۵۰۰ متر بود. در حال حاضر، در اروپا این ارتفاع به ۳۰۰۰ متر به بالا، حتی به منطقه ی یخچال های دائمی، تغییر کرده است [داوری، ۱۳۸۶].

۱۰. بهمن خیز بودن: در انتخاب مکان مناسب برای پیست اسکی، بهمن خیز نبودن منطقه از اهمیت خاصی برخوردار است؛ زیرا این موضوع می تواند خطرات زیادی را، چه برای افراد و چه برای تأسیسات، به وجود آورد. از طرف دیگر، جاده هایی که به پیست ها منتهی می شوند، نباید در مسیر بهمن باشند.

در فاصله ی سال های ۱۹۵۰ تا ۱۹۸۰، حدود ۳۰۰ کوهنورد و اسکی باز در آمریکا در اثر سقوط بهمن جان شان را از دست داده اند. در اروپا نیز در همین دوره، تلفات حدود ۱۰۰۰ نفر برآورده شده است. بهمن رخداد و حادثه ی ترکیبی و پیچیده است. تجمع برف و زاویه ی شیب بستر، به ریزش بهمن کمک می کند [زاکاویان، ۱۳۸۴: ۴۴].

۱۱. دانه ی برف: دانه بندی برف با دمای محیط، بارش، رطوبت و وزش باد ارتباط دارد. دانه بندی در دوام برف و سرنزدگی آن تأثیر دارد. بهترین نوع برف، برف ریزدانه ی خشک است [داوری، ۱۳۸۶].

مسائل سیاسی و اجتماعی در انتخاب پیست های اسکی

علاوه بر شرایط طبیعی که حائز اهمیت هستند، عوامل اجتماعی و سیاسی هم در انتخاب پیست اسکی دخالت دارند که شامل موارد زیر هستند:

۱. امنیت منطقه: منطقه ی انتخابی پیست اسکی مانند هر محیط ورزشی دیگر، باید امنیت لازم را داشته باشد.

۲. مسائل فرهنگی، مذهبی و سنتی: مسائل فرهنگی اگرچه به اندازه ی مسائل طبیعی تعیین کننده نیستند، ولی در بعضی نواحی که مخصوصاً فرهنگ های سنتی دارند، تعیین کننده هستند. عده ای اعتقاد دارند، ورود اسکی بازان با لباس های مخصوص اسکی، فرهنگ های بومی مناطق را تحت تأثیر قرار می دهد [داوری، ۱۳۸۶].

۳. امکانات زیربنایی: جاده، برق، آب و تلفن [پیشین].

۴. فاصله تا نزدیک ترین شهر یا روستا: یکی از نکات مهم در مورد پیست اسکی، نزدیک بودن آن به منطقه ی پرجمعیت است. وجود جمعیت زیاد باعث تقاضای بالا برای پیست می شود. وجود شهرهای پرجمعیت، تأثیر بسزایی در رونق بخشیدن به پیست های اسکی منطقه خواهد داشت [پیشین].

۵. امکانات رفاهی: هتل، رستوران، آب گرم، تله اسکی، جاده ی مناسب، تجهیزات هواشناسی، امکانات پزشکی و سایر امکانات رفاهی گردشگری، از عوامل تأثیرگذار در رونق اسکی به شمار می روند [www.iran-tourism.ir].

اصول طراحی پیست اسکی

به منظور انتخاب منطقه ای برای پیست اسکی، تقریباً سه سال زمان لازم است. در این مدت، کارشناسان مربوطه در فصل های گوناگون در منطقه حضور می یابند، شرایط را ارزیابی می کنند و در هر بار، منطقه ی مناسب را روی نقشه مشخص می کنند. حداقل سه مرتبه در فصل زمستان و یک مرتبه در فصل های بهار، تابستان و پاییز باید شرایط لازم در منطقه ارزیابی شود.

معمولاً پیست ها از دو قسمت تشکیل می شوند:

۱. قسمت پایین دست با ارتفاع کم و شیب های ملایم که برای اسکی بازان غیر حرفه ای و گردشگران مناسب است؛

۲. قسمت های بالای پیست که شیب های تند، و پیچ و خم های زیادی دارد و برای استفاده ی اسکی بازان حرفه ای مناسب است.

از آن جا که احداث پیست اسکی هزینه ی بسیار زیادی دارد، لازم است انتخاب منطقه به دقت و به وسیله ی کارشناسان ماهر انجام شود [داوری، ۱۳۸۶].

پیست های اسکی در ایران

با وجود این که ایران از لحاظ موقعیت جغرافیایی به عنوان کشوری خشک و کویری شناخته می شود. مناطق کوهستانی سرد و برف گیر بسیاری با چشم اندازهای زیبا و جذاب برای ورزش اسکی دارد. به این لحاظ، بسیاری از گردشگرانی که به ورزش های زمستانی علاقه دارند، با نام ایران آشنا هستند. در این قسمت، تعدادی از پیست های اسکی ایران معرفی می شوند [www.danestani.com].

در حال حاضر، ۲۰ پیست اسکی فعال در ۱۳ استان کشور وجود دارند. این پیست ها که هفت مورد اول آن ها در استان تهران قرار دارند، عبارتند از: ۱. پیست دیزین، ۲. پیست آبعلی، ۳. پیست دربندسمر، ۴. پیست توچال، ۵. پیست شمشک، ۶. پیست خور، ۷. پیست فیروزکوه، ۸. پیست پاپای در استان زنجان، ۹. پیست پیام در آذربایجان شرقی، ۱۰. پیست سهند در آذربایجان شرقی، ۱۱. پیست خوشاکوه در آذربایجان غربی، ۱۲. پیست کوه رنگ در چهارمحال و بختیاری، ۱۳. پیست تاریکده در همدان، ۱۴. پیست بیجار در

کردستان، ۱۵. پیست سپیدان در فارس، ۱۶. پیست شکرک در فارس، ۱۷. پیست شازند در مرکزی، ۱۸. پیست دنا در کهکیلویه و بویراحمد، ۱۹. پیست الوارس در اردبیل و ۲۰. پیست فریدونشهر در اصفهان [سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۷۵].

طبق اعلام فدراسیون اسکی، این تعداد تا پایان سال ۱۳۸۹ به ۳۳ پیست خواهد رسید. جدول ۱، مشخصات تعدادی از پیست‌های اسکی را نشان می‌دهد.

مزایای اسکی

اسکی در زمینه‌های گوناگون مزایایی دارد:

۱. گردشگری: پیست‌های اسکی، به‌عنوان مکان‌های گردشگری زمستانی می‌توانند، مراکز جذب گردشگر زمستانی باشند. در بسیاری از کشورهای اروپایی، پیست‌های اسکی جزئی از دهکده‌های ورزشی محسوب می‌شوند و در آن‌ها، علاوه بر پیست اسکی، پیست سوارکاری، زمین تنیس، استخر، گلف و انواع

جدول ۱. مشخصات پیست‌های اسکی در حال بهره‌برداری در ایران

نام پیست	تجهیزات	فاصله تا نزدیک‌ترین شهر	استان	ارتفاع از سطح دریا (متر)	زمان ماندگاری برف	تعداد روز برف	تعداد روز آفتاب	تعداد روز برف	نشان
ایعلی	۵۷ km شرق تهران	تهران	۲۴۰۰ تا ۲۶۵۰	دی تا اسفند	۱	۱	۱	۴	جاده‌ی هزار - منطقه‌ی ایعلی
شمشک	۵۷ km شمال شرقی تهران در روستای شمشک	تهران	۲۵۵۰ تا ۳۰۵۰	آذر تا فروردین	۱	۲	۴	۵	جاده‌ی تهران (شمشک)
دیزین	۱۲۳ km تا تهران - جاده‌ی چالوس	تهران	۲۸۰۰ تا ۳۰۰۰	آذر تا خرداد	۱	۲	۴	۱	کرج جاده‌ی چالوس منطقه‌ی دیزین
نوجال	شمال شهر تهران	تهران	۳۲۰۰ تا ۳۵۴۵	اواخر آبان تا خرداد	۱	۱	۲	۷	تهران - ولنجک
کوه‌رنگ	۹۰ km شهرکرد	چهارمحال و بختیاری	۲۸۰۰	آذر تا اسفند	۱	-	۱	۳	۹۰ کیلومتری شهرکرد منطقه‌ی چانگرد
خور	۴۸ km شمال شرقی کرج	تهران	۲۸۰۰ تا ۳۰۰۰	آذر تا فروردین	۱	-	۶	۱	جاده‌ی چالوس - قبل از سد کرج (منطقه‌ی خور)
سهند	۴۰ km شمال شرقی تبریز	آذربایجان شرقی	۲۵۰۰	آذر تا اردیبهشت	۱	۱	۱	۲	۴۰ کیلومتری تبریز
دنا	۱۸ km یاسوج	کهکیلویه و بویراحمد	۲۶۰۰	اوایل دی تا اواخر اسفند	۱	۱	۲	۳	۱۸ کیلومتری شهر یاسوج
در بندسر	۶۰ km شمال شرقی تهران	تهران	۲۶۰۰ تا ۳۰۵۰	اواسط آذر تا اواسط فروردین	۱	-	۱	۴	دوره‌ی شمشک - در بندسر
فریدونشهر	۵ km فریدونشهر	اصفهان	۲۷۵۰	آذر تا فروردین	۱	۲	۲	۱	۵ کیلومتری شهرستان فریدونشهر

امکانات ورزشی و تفریحی دیگر مهیاست که این خود می تواند باعث جذب گردشگر در فصول متفاوت و رونق اقتصادی منطقه شود. اتریش از جمله کشورهای است که برف و گردشگری زمستانی در اقتصاد آن نقش مهمی دارد. این کشور شش درصد بودجه‌ی سالانه‌ی خود را از ورزش اسکی به دست می آورد [Meinhard, Breiling, 1998]. برای مثال، این کشور در سال ۲۰۰۵، ۹ میلیارد و در سال ۲۰۰۶، ۱۰ میلیارد دلار از محل فروش بلیط‌های بالابره‌های پیست‌های اسکی درآمد داشته است [داوری، ۱۳۸۶].

۲. سلامت جسم و روح: پزشکان و کارشناسان امور ورزش بر این باورند که ورزشکاران رشته‌ی اسکی، به دلیل استفاده از طبیعت کوهستان و هوای سالم، از آرامش اعصاب و روان برخوردارند. حتی تماشاچیان این ورزش سالم‌تر و بانشاط‌تر از سایر رشته‌های ورزشی هستند. این آرامش نه تنها شامل ورزشکاران حرفه‌ای و تماشاچیان این ورزش، بلکه شامل تمام افرادی است که اوقات فراغت خود را به اسکی می‌پردازند [مؤمنی، نمایه‌ی ۳۴۶۵].

۳. عملیات اکتشافی: اسکی نه تنها به منظور ورزش، مسابقه و قهرمانی، بلکه برای عملیات اکتشافی در مناطق قطبی نیز مورد توجه است. در سال ۱۸۸۸، دانشمندی به نام نانسون موفق شد، با اسکی سراسر منطقه‌ی گرینلند در قطب شمال را از شرق به غرب طی کند. علاوه بر موارد فوق، از اسکی می‌توان در عملیات نظامی، شکار حیوانات قطبی، و عملیات نجات در کوهستان‌ها نیز استفاده کرد [رئیس، ۱۳۸۳: ۲۱].

مزایای اسکی در ایران

- نزدیکی اکثر پیست‌ها به پایتخت یا شهرهای بزرگ.
- هوای آفتابی که به ندرت در مناطق دیگر دیده می‌شود.
- نوع برف خشکی که در کشور می‌بارد و باعث می‌شود، شرایط مطلوبی برای اسکی‌بازان ایجاد شود.
- کم بودن هزینه‌ی ورزش اسکی در ایران نسبت به سایر کشورهای اروپایی (در شرایط یکسان)، به طوری که هزینه‌ی یک هفته اقامت و اسکی در پیست‌های ایران، مساوی ۱ روز اسکی در اروپاست [رئیس، ۱۳۸۳: ۲۱].

مسائل و مشکلات اسکی در ایران

۱. کمبود امکانات رفاهی و تفریحی: کمبود امکانات رفاهی و تفریحی در پیست‌های اسکی ایران، باعث عدم استقبال از این محل‌ها شده است. متأسفانه کشور ایران با داشتن کوه‌هایی چون سهند و سیلان، و دامنه‌های کوه‌های البرز و منابع خدادادی دیگر، تاکنون در این زمینه هیچ بهره‌ای نبرده است. آمار موجود نشان می‌دهد، سهم گردشگری ورزش اسکی نسبت به ظرفیت آن بسیار کم است،

به طوری که از نظر گردشگری خارجی، فقط تورهایی که برای دیدن اصفهان و شیراز به ایران می‌آیند، در صورت برخورد با فصل زمستان، از این پیست‌ها استفاده می‌کنند [www.iran-tourism.ir].

در ایران به ازای هر یک ورزشکار حرفه‌ای، پنج نفر نیز برای تفریح به پیست‌های اسکی می‌آیند [داوری، ۱۳۸۶]. در نتیجه بار گردشگری در پیست‌های اسکی خیلی بالاست که اگر این پیست‌ها به ورزش‌های دیگر نیز مجهز شوند، می‌توانند درآمدساز باشند و کلیه‌ی هزینه‌های تجهیز و نگهداری پیست‌ها را خود تأمین کنند [مختاری، ۱۳۸۱: ۵۶].

۲. تجهیزات قدیمی: بسیاری از تجهیزات پیست‌ها قدیمی هستند و احتیاج به بازنگری دارند. بسیاری از امکانات آن‌ها مربوط به ۴۰ سال قبل است. در اروپا عمر متوسط هر تله‌ها ۵ تا ۱۰ سال است، در حالی که در ایران عمر بسیاری از قطعات تله‌ها به حدود ۴۰ سال می‌رسد. این خود مانع جذب گردشگر زمستانی می‌شود. در مقایسه‌ی دو کشور ایران و ژاپن در این زمینه می‌توان گفت، در ۱۰ سال اخیر حدود ۶۷ دستگاه تله اسکی در ایران نصب شده، در حالی که در ژاپن در یک سال گذشته حدود پنج هزار دستگاه تله اسکی به اروپا سفارش داده شده است [رئیس، ۱۳۸۳: ۱۹].

۳. تبلیغات ناچیز: باور عمومی در مورد هزینه‌بر بودن ورزش اسکی در ایران باعث شده است، این ورزش استقبال کنندگان کمی داشته باشد. در حالی که می‌توان گفت، این ورزش نسبت به بسیاری از ورزش‌های دیگر هزینه‌بر نیست. به عنوان نمونه می‌توان به ورزش تیراندازی اشاره کرد که در آن، قیمت یک تپانچه دو میلیون تومان است، و یا در تیراندازی با کمان، فقط قیمت کمان حدود سه میلیون تومان است. این در حالی است که با ۲۰۰ هزار تومان می‌توان وسایل اسکی غیر حرفه‌ای را تهیه و چندین سال از آن‌ها استفاده کرد. پس لازم است در این زمینه اطلاع‌رسانی صحیح انجام گیرد [داوری، ۱۳۸۶].

انتشارات معروف «Footprint»، در سال ۲۰۰۶ کتابی به نام «اسکی در جهان» به چاپ رساند و در آن پیست‌های اسکی دیزین و شمشک را معرفی کرد. در این کتاب که بدون شک مورد استفاده‌ی علاقه‌مندان به ورزش‌های زمستانی در تمام دنیا قرار می‌گیرد، در حالی که معرفی دو پیست اسکی از ایران در بخش «اروپای شرقی و خاورمیانه» پرداخته است، که هیچ کشور دیگری از خاورمیانه در این فهرست دیده نمی‌شود. نزدیک‌ترین کشور به ایران برای اسکی، کشور روسیه معرفی شده است. در واقع این کتاب، نام پیست‌های اسکی ایران در کنار نام پیست‌های اسکی کشورهای اتریش، کانادا، فرانسه، ایتالیا، ژاپن، نیوزیلند، اسپانیا، سوئیس و آمریکا دیده می‌شود. این موضوع که می‌تواند هم برای مسئولان سازمان تربیت‌بدنی و هم مسئولان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری قابل توجه باشد، اهمیت و لزوم بهره‌برداری مناسب از این ظرفیت را نشان می‌دهد [www.danestani.com].

۴. تغییر کاربری: وجود جاذبه‌های طبیعی کوهستان در نواحی

پیست‌های اسکی، سبب تغییر کاربری زمین‌ها و چشم‌اندازهای طبیعی این نواحی شده است؛ برای مثال، تأسیس هتل‌ها، رستوران‌ها و... در این مناطق [صدری، ۱۳۸۴].

۵. فصلی بودن: از جمله مشکلات دیگر ورزش اسکی، به طور کلی دسترسی کم و فصلی بودن آن در مقایسه با بسیاری از ورزش‌های معمول دیگر از قبیل فوتبال، شنا، تنیس، و... است [پیشین].

در فراهم شدن شرایط مناسب برای احداث و راه‌اندازی ورزش اسکی، نه تنها عوامل طبیعی بلکه عوامل اجتماعی و اقتصادی نیز از اهمیت خاصی برخوردار هستند. امروزه بسیاری از کشورهای افریقای و آسیایی دارای شرایط طبیعی مناسب برای راه‌اندازی ورزش اسکی هستند، اما به دلیل شرایط نامناسب اقتصادی، از توان‌ها و پتانسیل‌های طبیعی بهره‌ی چندانی نبرده‌اند. این امر باعث شده است، ورزش اسکی در انحصار چند کشور اروپایی و آمریکایی از جمله اتریش، سوئد، نروژ، کانادا، آمریکا و... قرار گیرد. این کشورها با سرمایه‌گذاری در این بخش، به عنوان کانون‌های جذب گردشگری زمستانی درآمده‌اند، به طوری که گردشگری زمستانی در افزایش درآمد ملی این کشورها نقش داشته است. به عنوان نمونه، شش درصد از درآمد کشور اتریش از گردشگری زمستانی به دست می‌آید.

کشور ایران با داشتن مناطق مرتفع کوهستانی و برف‌گیر، مانند سهند، سیلان، ارتفاعات البرز و زاگرس، ظرفیت زیادی در این زمینه دارد که متأسفانه تاکنون آن‌چنان که لازم بوده، از این امکانات استفاده نشده است. چنان‌چه به این امر از لحاظ شناسایی مناطق مستعد و احداث مراکز ورزشی زمستانی و یا تجهیز پیست‌های موجود و احیای مجدد امکانات پیست‌های اسکی کشور توجه شود، نه تنها در توسعه‌ی ورزش‌های زمستانی بلکه در جذب گردشگران داخلی و خارجی، ایجاد اشتغال و پرکردن اوقات فراغت مؤثر خواهد بود. برای مثال، پیست‌های اسکی دیزین، توچال و شمشک، می‌توانند مقصد ایده‌آلی برای اروپاییان و اسکی‌بازان کشورهای همسایه باشند.

پیشنهادات

- تلاش در جهت بومی‌سازی ورزش اسکی.
- تبلیغات در جهت از بین بردن باور عمومی گران بودن ورزش اسکی.
- معرفی پیست‌های اسکی به گردشگران، که یکی از راه‌های آن برگزاری مسابقات بین‌المللی و جشنواره‌های زمستانی است. ایجاد دهکده‌های زمستانی نیز می‌تواند گردشگران بیشتری را برای مدت بیشتری به سمت ایران بکشاند.
- تجهیز پیست‌های اسکی به امکانات زیربنایی و رفاهی-تفریحی، از جمله رستوران، هتل، وسایل حمل و نقل و تفریحات جانبی هم‌چون سالن‌های ورزشی، کوه‌نوردی، پیاده‌روی، اسب‌سواری و... که با این کار، استفاده از پیست‌ها برای گردشگران در تمام فصول سال امکان‌پذیر می‌شود.
- با توجه به این که کشور ایران در بعضی سال‌ها با کاهش نزولات جوی

مواجه می‌شود، این امر در سال‌های خشک‌سالی پیست‌های اسکی را تهدید می‌کند. در این زمینه می‌توان با مجهز کردن پیست‌های اسکی به تجهیزات لازم، مانند دستگاه برف‌ساز، از یروز پیامدهای ناشی از کاهش ریزش برف جلوگیری کرد.

زیرنویس

۱. دانشار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه اصفهان
 ۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه اصفهان، دبیر جغرافیا
 3. Snow Cannon
 4. Biathlon
 5. Snowboarding the World
- منابع
۱. امینی، حمید. «اسکی در کوه‌های زاگرس». نشر به‌ی صنعت حمل و نقل. شماره‌ی ۲۲۳. زمستان ۱۳۸۱.
 ۲. خلیلی، فریاد. «اسکی کوهستان». فصل‌نامه‌ی کوه. شماره‌ی ۳۷. زمستان ۱۳۸۳.
 ۳. رئیس، هادی. «نگاهی به ورزش اسکی در ایران». نشر به‌ی ایران. ۱۷. اسفند ۱۳۸۳.
 ۴. زاکویان، وارطان. «سقوط بهمن و راه‌های حفاظت از آن برای کودیزدان و اسکی‌بازان». فصل‌نامه‌ی کوه. شماره‌ی ۴۰.
 ۵. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی. «سند تفصیلی نظام جامع توسعه‌ی تربیت بدنی و ورزش کشور». ۱۳۷۵.
 ۶. صدری، امیر. «اسکی بازی در دل صحرای». نشر به‌ی سرو، به. ۴. دی ۱۳۸۴.
 ۷. مسیایی، وحید. «شیوع علائم طبی در اسکی‌بازان حرقه‌ای ایران». مجله‌ی نظام پزشکی. شماره‌ی ۴. زمستان ۱۳۸۵.
 ۸. فصیح، هوشنگ. تاریخچه و مقررات ورزش. نشر مدرسه. بهران. ۱۳۷۱.
 ۹. مخفاری، مینا. «۶۰ سال اسکی در ایران». نشر به‌ی صنعت حمل و نقل. شماره‌ی ۲۲۳. زمستان ۱۳۸۱.
 ۱۰. داوری، رسول. «مرور پیست اسکی استان اصفهان». زمستان ۱۳۸۶.
 ۱۱. مؤمنی، رضا. «جاذبه‌های طبیعی اسکی». نشر به‌ی جهان‌گردی. شماره‌ی ۴۴.
 ۱۲. نمازی‌زاده، مهدی و سلحشور، بهمن. تربیت بدنی عمومی. انتشارات سمت. بهران. ۱۳۷۸.
 13. John Tuppen, "The Restructuring of Winter Sports Resorts in the French Alps: Problems, Processes and Policies", International Journal of Tourism Research, 2, 2000, PP 327-344.
 14. Meinhard Breiling "The Role of Snow Cover in Austrian Economy During 1965 and Possible Consequences Under a Situation of Temperature Change" Conference of Japanese Snow and Ice Society, Niigata, October 1998.
 15. <http://fa.wikipedia.org>
 16. www.sport.nipe.net
 17. Shapes along with colors. <http://en.wikipedia.org/wiki/talk>.
 18. <http://fa.wikipedia.org>
 19. www.iran-tourism.ir
 20. www.nomadictourism.blogfa.com
 21. www.skifed.ir
 22. www.iransport.net
 23. www.tabrizkooh.blogfa.com
 24. www.yasujcity.ir
 25. www.irannaturetour.com
 26. www.topiranian.com
 27. www.wikipedia.org "Grass_ski"
 28. www.skifed.ir/history
 29. www.chn.ir
 30. www.danestami.com